

SUOMEN SÄÄDÖSKOKOELMA

Julkaistu Helsingissä 23 päivänä toukokuuta 2022

342/2022

Laki

Puolustusvoimien virka-apusta poliisille

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään poliisin oikeudesta saada Puolustusvoimilta virka-apua sekä virka-apun antamisen edellytyksistä ja päätöksentekomenettelystä.

Poliisin tehtävistä ja toimivaltuuksista säädetään poliisilaissa (872/2011).

Puolustusvoimien tehtävistä ja toimivaltuuksista säädetään puolustusvoimista annetussa laissa (551/2007).

2 §

Virka-apun edellytykset

Poliisilla on oikeus saada Puolustusvoimilta virka-apua vain, jos se on poliisin voimavarojen riittämättömyyden vuoksi tarpeellista poliisille laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi ja jos virka-apun antaminen voi tapahtua vaarantamatta Puolustusvoimille puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetyn tehtävän suorittamista.

Puolustusvoimien on annettava poliisille virka-apua:

- 1) henkilön etsimiseksi tai kiinni ottamiseksi;
- 2) paikan tai alueen eristämiseksi tai tutkimiseksi sekä paikkaan, alueelle, rakennukseen, tilaan tai kulkuneuvon pääsemiseksi;
- 3) liikenteen ohjaamiseksi;
- 4) henkilön tai omaisuuden tilapäiseksi suojaamiseksi;
- 5) räjähteen tunnistamiseksi tai siviiliräjähteen raivaamiseksi;
- 6) suuren tapahtuman tai yleisötilaisuuden suojaamiseksi;
- 7) kulkuneuvon, aluksen, ilma-aluksen tai miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumiseksi tai sen pysäyttämiseksi;
- 8) kansainvälistä erityissuojelua nauttivan henkilön vierailun suojaamiseksi;
- 9) ihmisten hengelle tai terveydelle vakavaa vaaraa aiheuttavan rikoksen estämiseksi ja keskeyttämiseksi; sekä
- 10) kaluston, välineistön, tilojen tai Puolustusvoimien asiantuntija-apun luovuttamiseksi tilapäisesti poliisin käyttöön.

Puolustusvoimien virka-apu voi sisältää voimakeinojen käyttöä siten kuin jäljempänä erikseen säädetään.

3 §

Virka-aputehtävissä noudatettavat periaatteet

Virka-aputehtävissä on noudatettava erityisesti seuraavia poliisilaissa säädettyjä periaatteita:

- 1) perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen;
- 2) suhteellisuusperiaate;
- 3) vähimmän haitan periaate;
- 4) tarkoitussidonnaisuuden periaate.

4 §

Suunnittelu ja varautuminen virka-aputehtävissä

Poliisin ja Puolustusvoimien tulee etukäteisvalmisteluin ja muin tarvittavin toimenpitein varmistaa virka-aputehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja toimenpiteiden oikeasuhtaisuus. Poliisihallitus johtaa virka-aputehtävien suunnittelua ja varautumista yhteistyössä Pääesikunnan kanssa.

Poliisihallitus voi pyytää yksittäiseen 8 §:ssä tarkoitettuun vaativaan virka-aputehtävään varautumiseksi Puolustusvoimia sijoittamaan ennalta välineistöä ja henkilöstöä virka-aputehtävän asianmukaiseksi suorittamiseksi tarvittavan valmiuden saavuttamiseksi, jos voidaan olettaa, että sotilaan henkilökohtaisen aseistuksen käyttöä sisältävä virka-apu ei ole riittävä tehtävän suorittamiseksi. Suunnittelussa ja varautumisessa on otettava huomioon tilanteesta tehty uhka-arvio, voimavarojen käytön tarkoituksenmukaisuus ja kokonaisarvio tilanteesta. Varautumista koskevaan pyyntöön sovelletaan soveltuvin osin mitä 6 §:ssä säädetään virka-apupyynnöstä.

Päätöksen 2 momentissa tarkoitettua varautumisesta tekee Pääesikunta. Varautumista koskevasta pyynnöstä ja päätöksestä on viipymättä ilmoitettava sisäministeriölle ja puolustusministeriölle. Puolustusministeriö voi sisäministeriötä kuultuaan tai sisäministeriön pyynnöstä päättää varautumisen keskeyttämisestä.

2 luku

Virka-apu ja sitä koskeva päätöksenteko

5 §

Virka-avun sisältö

Virka-apu sisältää Puolustusvoimien henkilöstön tai välineistön käyttöä. Jollei jäljempänä toisin säädetä, virka-apu voi lisäksi sisältää sotilaan voimankäyttövälineiden ja poliisitehtävän suorittamiseksi soveltuvien yksittäisen sotilaan kannettaviksi tarkoitettujen ampuma-aseiden, jotka eivät olennaisesti poikkea poliisin voimankäyttövälineistä ja joiden vaikutus on rajattavissa tarkasti yksilöityyn kohteeseen sivullisille ilmeistä vaaraa aiheuttamatta, käyttöä.

Sotilaan henkilökohtaisesta aseistuksesta virka-aputehtävissä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

6 §

Virka-apupyyntö

Virka-apupyyntö on yksilöitävä ja siitä on käytävä ilmi:

- 1) mihin tehtävään virka-apua pyydetään;
- 2) tehtävän kiireellisyys, ajankohta ja arvioitu kesto;
- 3) perusteltu arvio tehtävän asianmukaisen suorittamisen edellyttämästä henkilöstöstä ja välineistöstä;
- 4) pyynnön perusteet.

Virka-apupyyntö on tehtävä kirjallisesti. Pyyntö voidaan tehdä suullisesti jos se on välttämätöntä asian kiireellisyyden vuoksi. Suullinen pyyntö on viipymättä annettava myös kirjallisena.

7 §

Virka-avun antamisesta päättäminen

Poliisihallitus pyytää virka-apua. Kiireellisessä tapauksessa virka-apua voi pyytää Poliisihallituksen alainen poliisiyksikkö. Kiireellisestä virka-apupyyntöstä on ilmoitettava viipymättä Poliisihallitukselle. Suojelupoliisi voi pyytää muuta kuin aseellisten voimakeinojen käyttöä sisältävää virka-apua. Virka-avun antamisesta päättää Pääesikunta taikka Maavoimien, Merivoimien tai Ilmavoimien esikunta.

Poliisihallitus voi lisäksi pyytää esteen poistamiseksi tarpeellista virka-apua, joka voi sisältää enintään 10 §:n 3 momentissa tarkoitetun aseistuksen käyttöä. Pääesikunta päättää esteen poistamiseksi pyydetyn virka-avun antamisesta.

Päätös virka-avun antamisesta on voimassa enintään niin kauan kuin virka-avun antamista koskevat edellytykset ovat olemassa. Vaativan virka-avun antamista koskevasta päätöksenteosta ja päätöksen voimassaolosta säädetään 10 §:ssä.

8 §

Vaativa virka-apu

Vaativa virka-apu voi sisältää sotilaan voimankäyttövälineiden ja henkilökohtaisen aseistuksen lisäksi sitä voimakkaampaa poliisitehtävän suorittamiseksi soveltuvaa aseistusta. Edellytyksenä on, että tilanteesta, tapahtumasta tai tilaisuudesta tehtyjen havaintojen tai siitä muutoin saatujen yksilöityjen tietojen perusteella vaativan virka-avun on perusteltua olettaa olevan välttämätöntä suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä vakavasti vaarantavan:

- 1) rikoslain (39/1889) 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2, 3 tai 5–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetun terrorismirikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi; taikka
- 2) 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen vaikutuksiltaan rinnastuvan rikoslain 21 luvun 1 tai 2 §:ssä, 25 luvun 4 §:ssä tai 34 luvun 1, 3, 5, 6 tai 11 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi.

9 §

Vaativa virka-apu kansainvälistä erityissuojelua nauttivan henkilön vierailun suojaamiseksi

Sen lisäksi mitä 8 §:ssä säädetään, vaativaa virka-apua voidaan antaa valtiovierailulla tai muulla virallisella vierailulla Suomessa olevien valtionpäämiesten, ministereiden ja hallitustenvälisten kansainvälisten järjestöjen ja Euroopan unionin korkea-arvoisten edustajien suojaamiseksi ja heidän vierailujensa turvaamiseksi. Edellytyksenä on, että henkilöön arvioidaan hänen vierailullaan kohdistuvan hänen asemansa, edustamansa valtion tai

järjestön kansainvälisen aseman tai muun vastaavan syyn perusteella 8 §:n 1 momentissa tarkoitettun henkeä tai terveyttä vakavasti vaarantavan rikoksen perusteltu uhka, jonka esittämiseksi tai keskeyttämiseksi virka-apu on välttämätöntä.

10 §

Päätöksenteko vaativasta virka-avusta

Sisäministeriö pyytää vaativaa virka-apua puolustusministeriöltä. Valtioneuvosto päättää yleisistunnossa puolustusministeriön esittelystä vaativasta virka-avusta 8 tai 9 §:ssä säädettyin edellytyksin.

Jos valtioneuvoston yleisistuntoa ei ole mahdollista saada riittävän nopeasti koolle, puolustusministeriö voi sisäministeriön pyynnöstä välittömästi päättää vaativasta virka-avusta.

Edellä 1 ja 2 momentissa säädetystä poiketen puolustusministeriö päättää sisäministeriön pyynnöstä 8 tai 9 §:ssä säädettyin edellytyksin sellaisesta vaativasta virka-avusta, joka voi sisältää sotilaan henkilökohtaisen aseistuksen lisäksi sellaista poliisin voimankäyttövälineitä voimakkaampaa aseistusta, jonka vaikutus on rajattavissa tarkasti yksilöityyn kohteeseen sivullisille ilmeistä vaaraa aiheuttamatta. Tässä momentissa tarkoitettua aseistuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Jos on ilmeistä, ettei virka-apupyynnöstä ehditä tilanteen ennakoimattomuuden vuoksi käsitellä 3 momentissa tarkoitettulla tavalla ihmisten henkeä tai terveyttä välittömästi ja vakavasti vaarantamatta, Pääesikunta voi Poliisihallituksen pyynnöstä päättää 3 momentissa tarkoitettua vaativasta virka-avusta. Poliisihallituksen on viipymättä ilmoitettava virka-apupyynnöstä sisäministeriölle ja Pääesikunnan on viipymättä ilmoitettava virka-apupäätöksestä puolustusministeriölle.

Puolustusministeriön on viipymättä esiteltävä 2–4 momentissa tarkoitettua vaativaa virka-apua koskeva asia valtioneuvostolle, joka voi päättää yleisistunnossa vaativan virka-avun jatkamisesta tai lopettamisesta.

Puolustusministeriön on viipymättä ilmoitettava 1–3 ja 5 momentin nojalla ja Pääesikunnan 4 momentin nojalla tehdystä vaativan virka-avun antamista koskevasta päätöksestä tasavallan presidentille.

Päätös vaativan virka-avun antamisesta on voimassa enintään niin kauan kuin vaativan virka-avun antamista koskevat edellytykset ovat olemassa.

3 luku

Virka-apupäätöksen toimeenpano

11 §

Virka-apuosasto

Puolustusvoimat määrää virka-aputehtävään palveluksessaan olevia henkilöitä ja vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa (556/2007) tarkoitettuja sitoumuksen antaneita henkilöitä. Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa tarkoitettuja sitoumuksen antaneita henkilöitä voidaan kuitenkin käyttää vain muissa kuin ampumaseen käyttöä sisältävissä tai 8 ja 9 §:ssä tarkoitetuissa virka-aputehtävissä.

Palveluksessa olevan asevelvollisen määräämisestä virka-aputehtävään säädetään asevelvollisuuslain (1438/2007) 78 §:n 1 momentissa.

Virka-aputehtävään määrätyt muodostavat virka-apuosaston.

Virka-apuosastoa johtaa tehtävään määrätty puolustusvoimista annetun lain 36 §:n 1 momentissa tarkoitettu ammattisotilas tilannetta johtavan poliisimiehen ohjeiden mukaan.

Puolustusvoimat määrää tarvittavan virka-apuosaston varustuksen ja suuruuden.

12 §

Virka-aputehtävän johtaminen

Poliisi vastaa virka-aputehtävän turvallisen suorittamisen kannalta tarpeellisesta tilanteen yleisjohtamisesta sekä poliisin ja Puolustusvoimien toimintojen yhteensovittamisesta.

Poliisiin tulee erityisesti huolehtia siitä, että virka-apuosaston johtajalla on riittävät tiedot virka-aputehtävästä, toimintaympäristöstä, tehtävän laadusta ja vakavuusasteesta sekä mahdollisista työturvallisuusriskeistä.

Tilannetta johtavalla poliisimiehellä on oltava riittävä perehtyneisyys virka-apua annettaessa käytettäviin Puolustusvoimien voimankäyttövälineisiin ja niiden toimintatapoihin.

Poliisiin on seurattava virka-avun antamisen edellytysten olemassaoloa. Edellytysten laakattua poliisiin on viipymättä määrättävä virka-avun toimeenpano lopetettavaksi.

13 §

Virka-apuosastoon kuuluvan valtuudet

Virka-apuosastoon kuuluvalla on virka-aputehtävää suorittaessaan oikeus poliisimiehen ohjeiden mukaisesti suorittaa sellaisia virka-aputehtäviin liittyviä toimenpiteitä, jotka poliisimies toimivaltansa rajoissa osoittaa.

Virka-apuosastoon kuuluvalla ammattisotilaalla, joka suorittaa virka-aputehtävää, on oikeus poliisimiehen johdolla ja ohjauksessa sellaisten virka-aputehtävän suorittamiseksi tarpeellisten voimakeinojen käyttämiseen, joihin poliisimies hänet toimivaltansa nojalla valtuuttaa.

Virka-apuosastoon kuuluvalla muulla kuin ammattisotilaalla on oikeus poliisimiehen johdolla ja ohjauksessa sellaisten muiden kuin ampuma-aseen käyttöä sisältävien voimakeinojen käyttämiseen, joihin poliisimies hänet valtuuttaa tilanteessa, jossa se on välttämätöntä erittäin tärkeän ja kiireellisen virka-aputehtävän suorittamiseksi.

14 §

Poliisin päätöksenteko voimakeinojen käyttämisestä virka-aputilanteessa

Poliisi johtaa voimakeinojen käyttöä virka-aputilanteessa sekä päättää niiden käyttämisestä poliisilaissa ja 2–4 momentissa säädetyn mukaisesti. Päätöksen vaatimaan virka-apuun sisältyvien voimakeinojen käytöstä virka-aputilanteessa tekee päällystöön kuuluva poliisimies.

Virka-aputilanteessa käytettävien voimakeinojen on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen ja kiireellisyyteen, vastarinnan vaarallisuuteen, käytettävissä oleviin voimavaroihin sekä muihin tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttaviin seikkoihin. Voimakeinojen käytöstä on mahdollisuuksien mukaan varoitettava virkatehtävän kohteena olevaa henkilöä etukäteen.

Virka-aputilanteessa saadaan käyttää Puolustusvoimien aseistusta vain, jos se on välttämätöntä ihmisten henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi eikä vaaraa ole mahdollista torjua lievemmillä keinoilla. Voimakeinojen puolustettavuutta arvioitaessa on erityisesti otettava huomioon sivullisten oikeudet ja heidän turvallisuutensa.

Sen estämättä, mitä 3 momentissa säädetään, tehtävän suorittamiseksi soveltuvaa Puolustusvoimien aseistusta saadaan käyttää esineen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi, jos se ei aiheuteta hengen eikä terveyden vaaraa ja jos se on tarpeellista kiireellisen ja tärkeän virka-aputehtävän suorittamiseksi.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä sekä hätävarjelen liioittelusta rikoslain 4 luvun 4 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä.

Erinäiset säännökset

15 §

Virka-avun kustannukset

Puolustusvoimat vastaa virka-avun antamisesta aiheutuvista kustannuksista.

Jos virka-apu sitoo suuria voimavaroja tai pitkittyy siten, että siitä aiheutuu Puolustusvoimille merkittäviä kustannuksia, sillä on kuitenkin oikeus saada korvaus sille aiheutuneista välittömistä kustannuksista virka-apua pyytäneeltä. Puolustusvoimat päättää toiminnan muuttumisesta maksulliseksi ja korvauksen perimisestä neuvoteltuaan asiasta virka-apua pyytäneen kanssa.

16 §

Vahingonkorvaus

Virka-avun antamisen yhteydessä pakkotoimenpiteestä sivulliselle henkilölle aiheutuneiden vahinkojen korvaamiseen sekä Puolustusvoimille aiheutuneiden esinevahinkojen korvaamiseen valtion varoista sovelletaan mitä poliisilain 8 luvussa säädetään valtion vahingonkorvausvastuusta.

Virka-apuosastoon kuuluvalle aiheutuneen tapaturman korvaamisesta säädetään työtapaturma- ja ammattitautilaissa (459/2015) ja sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetussa laissa (1521/2016).

17 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 15 päivänä kesäkuuta 2022.

Tällä lailla kumotaan puolustusvoimien virka-avusta poliisille annettu laki (781/1980).

Helsingissä 20.5.2022

Tasavallan Presidentti

Sauli Niinistö

Sisäministeri Krista Mikkonen